

P/08/116
LWR-41033-4/2008

Wrocław, dnia 26 marca 2009 r.

Pani

Halina Kołodziejska
Burmistrz
Miasta i Gminy
Prochowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu skontrolowała Urząd Miasta i Gminy w Prochowicach, zwany dalej „Urzędem”, w zakresie realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)².

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 9 marca 2009 r. Najwyższa Izba Kontroli stosownie do art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Pani Burmistrz niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Urzędu w latach 2005-2008 (I półrocze) w zakresie dostosowania gospodarki ściekowej Prochowic do obowiązujących wymogów w ramach KPOŚK. Negatywnie ocenia natomiast działania w zakresie egzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku utylizacji ścieków gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych poprzez ich transport wozami asenizacyjnymi na oczyszczalnię ścieków w Prochowicach.

1. Teren aglomeracji³ Prochowice obejmujący swym zasięgiem obszar miasta Prochowice i 12 wsi z terenu tej gminy został wyznaczony w 2005 r. przez uprawnionego wówczas Wojewodę Dolnośląskiego⁴ z zachowaniem wymogów art. 43 ust. 2a ustawy z dnia

¹ Dz.U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² KPOŚK - sporządzony przez Ministra Środowiska, a następnie zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r. (ostatnia aktualizacja z dniem 30 maja 2005 r.) określa plan inwestycyjny w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej, jaki musi zostać zrealizowany przez Polskę, aby wypełnić zobowiązania przyjęte w Traktacie Akcesyjnym w części dotyczącej Dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.

³ teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych - art. 43 ust. 2 ustawy Prawo wodne

⁴ od 15 listopada 2008 r. uprawnienia te przeszły na Sejmik Województwa Dolnośląskiego.

21 lipca 2001 r. Prawo wodne⁵, w tym, co do zasięgnięcia opinii od Rady Miejskiej w Prochowicach.. Na terenie tej aglomeracji zamieszkuje około. 7,5 tys. osób, z równomiernym podziałem ilości osób w mieście i na terenach wiejskich przy równoważnej liczbie mieszkańców (RLM)⁶ 8,8 tys.

2. Przepustowość hydrauliczna wybudowanej w 1994 r. mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Prochowicach o podwyższonej redukcji biogenów, pozwalająca przyjąć 2 350 metrów sześciennych na dobę, w pełni zaspokaja potrzeby tej aglomeracji, także związane z przyszłym rozwojem. W aktualnym pozwoleniu wodnoprawnym wydanym w 2004 r. przez Starostę Legnickiego ustalono średnią dobową ilość ścieków wprowadzanych do oczyszczalni na 1 600 metrów sześciennych, tj. 68% możliwej wydajności.

Technologia oczyszczania ścieków opierająca się w części mechanicznej na urządzeniach Huber-Rotomat i złożach biologicznych pozwala uzyskać parametry oczyszczenia wymagane rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁷. Modernizacja w ramach KPOŚK przewidziana na lata 2010-2012 dotyczy sposobu zagospodarowania osadów. W trakcie procesu oczyszczania ścieków rocznie powstaje około 180 ton osadów, które składowane są na terenie oczyszczalni. Zaledwie 27,9% wytworzonych w latach 2005 – 2007 osadów, tj. 150,7 tony zostało wykorzystanych do rekultywacji nieczynnego składowiska. Pozostałe osady w ilości 382,7 tony składowane są na terenie oczyszczalni. W ramach przewidywanej modernizacji części osadowej, dotychczasowa technologia polegająca na osuszaniu osadów na poletkach po ich wcześniejszym ustabilizowaniu, zastąpiona zostanie procesem technologicznym polegającym m.in. na odwodnieniu osadów w prasie hydraulicznej i ich higienizowaniu wapnem, co pozwoli na wykorzystanie osadów do rekultywacji gruntów.

3. Aktualne zamierzenia w zakresie zadań inwestycyjnych zaplanowanych do realizacji w ramach KPOŚK, ustalone przez Radę Gminy Prochowice w 2007 r. w wieloletnim planie inwestycyjnym do 2013 r., obejmowały budowę ok. 45 km sieci kanalizacyjnej niezbędnej do skanalizowania obszaru całej Gminy oraz wskazaną wyżej modernizację oczyszczalni ścieków w części osadowej z wydatkowaniem łącznie 36.493,8 tys. zł. Planowane nakłady na

⁵ Dz.U. z 2005 r. Nr 239. poz. 2019 ze zm.

⁶ przez jednego równoważnego mieszkańca rozumie się ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażony, jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT₅), w ilości 60 g tlenu na dobę (art. 43 ust. 2 Prawa wodnego).

budowę kanalizacji sanitarnej w kwocie 32.843,8 tys. zł przewiduje się sfinansować w 50,6% (16.619,0 tys. zł) z funduszy europejskich, w 19,5% (6.404,5 tys. zł) ze środków własnych gminy Prochowice, w 15,3% (5.025,1 tys. zł) ze środków funduszy ekologicznych i w 14,6% (4.795,2 tys. zł) z innych źródeł. Natomiast wydatki na modernizację oczyszczalni ścieków w kwocie 3.650 tys. zł przewiduje się pokryć w 75% (2.737,5 tys. zł) z funduszy unijnych i w 25% (912,5 tys. zł) z budżetu Gminy Prochowice.

Dotychczas, zgodnie z założeniami, w ramach KPOŚK do końca 2005 r. wybudowano łącznie 12,9 km kanalizacji sanitarnej wydając 2.680,5 tys. zł, z czego 1.373 tys. zł (51,2%) pozyskano z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, 790,2 tys. zł (29,5%) sfinansowano ze środków własnych, 388,0 tys. zł (14,5%) ze środków funduszu SAPART oraz 129,3 tys. zł (4,8%) z innych źródeł. Ponadto nakładem 1.523,7 tys. zł wybudowano 5,9 km sieci kanalizacyjnych przewidzianych w KPOŚK do realizacji w latach 2006-2008. We wszystkich przypadkach wykonawcy robót związanych z budową sieci kanalizacyjnej zostali wyłonieni w drodze przetargu nieograniczonego z zachowaniem wymogów ustalonych w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁸. Zadania zrealizowano posiadając wymagane uzgodnienia i pozwolenia na budowę.

4. Z docelowych 115,9 km sieci kanalizacyjnych niezbędnych do skierowania wszystkich ścieków komunalnych z terenu gminy Prochowice na oczyszczalnię ścieków, dotychczas (od 1990 r.) wybudowano 71,1 km, tj. 61,3%. Pozwoliło to na odbiór ścieków poprzez system kanalizacji sanitarnej od 5,6 tys. mieszkańców, tj. od 74,6% z ogólnej liczby 7,5 tys. zamieszkujących na obszarze aglomeracji Prochowice. Dla pozostałych 1,9 tys. mieszkańców z 9 wsi zapewniono odbiór ścieków za pomocą wozów asenizacyjnych z transportem na oczyszczalnię ścieków w Prochowicach. Ilość ścieków dostarczonych transportem asenizacyjnym w 2007 r. w porównaniu do ubiegłego roku zmalała z 5,9 tys. metrów sześciennych do 4,3 tys., tj. o 27,1%. Należy przy tym zauważyć, że ścieki utylizowane w ten sposób stanowiły zaledwie 2,5% ścieków oczyszczonych na oczyszczalni, gdy według proporcji wynikającej z liczby mieszkańców ich ilość powinna stanowić ok. 25,3% ogólnej ilości ścieków. Wskazuje to na zagospodarowanie znacznej części tych ścieków w sposób nieodpowiadający wymogom ochrony środowiska, co znajduje potwierdzenie w szczegółowej analizie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Prochowice. W latach 2006-2007 mieszkańcy Gminy według wystawionych rachunków pobrali z sieci wodociągowej 660 tys.

⁸ Dz. U. Nr 168, poz. 1763

m³ wody, a oczyszczalnia ścieków w tym czasie przyjęła tylko 447,6 tys. m³ ścieków, tj. o 212,4 tys. m³ mniej. Zasadniczy wpływ na taką różnicę miały wsie, w których wybudowano sieci wodociągowe bez kanalizacji sanitarnej. Szczegółowy rejestr prowadzony na oczyszczalni ścieków pozwolił ustalić, że mieszkańcy 9 takich wsi⁹ w latach 2006 - 2008 pobrali 210,2 tys. m³ wody, a odprowadzili tylko 6,1 tys. m³ ścieków, co stanowiło zaledwie 2,9% zużytej wody. Świadczy to o niewystarczającym egzekwowaniu przez Panią Burmistrz wymogów w zakresie gromadzenia i pozbywania się nieczystości ciekłych nałożonych na właścicieli nieruchomości ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹⁰ uszczegółowionych w 2006 r. przez Radę Miasta i Gminy Prochowice¹¹. Według tych uregulowań prawnych właściciele nieruchomości zobowiązani byli m.in. do udokumentowania wywożenia ścieków gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych (potocznie szambach) w formie umowy korzystania z usług wykonywanych przez zakład będący gminną jednostką organizacyjną lub przedsiębiorcę posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości lub w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, przez okazanie takiej umowy i dowodów płacenia za takie usługi. Przy czym częstotliwość wywozu powinna zapewniać nie wypływanie ścieków z szamba, a ilość wywożonych nieczystości powinna odpowiadać przybliżonej ilości pobieranej wody. Tymczasem szczegółowa analiza dokumentacji dotyczącej wsi Dąbie wykazała, że spośród 47 właścicieli nieruchomości gromadzących ścieki w zbiornikach bezodpływowych, ewidencja za lata 2006-2008 ujawniała wywóz nieczystości za pomocą wozów asenizacyjnych przez 27 właścicieli. Przy czym ilość wywiezionych przez nich ścieków stanowiła od 0,1% do 30% ilości pobranej wody, poza jednym przypadkiem, gdzie ilości te były podobne. Łącznie z terenu tej wsi w ciągu tych 3 lat wywieziono 513 m³ ścieków, co stanowiło zaledwie 3,5% wody pobranej w tym czasie z sieci wodociągowej w ilości 14 494 m³.

Badania laboratoryjne wody pobranej w lutym 2009 r. w czasie kontroli NIK z rowów melioracyjnych i przydrożnych z terenu wsi Dąbie nie wykazały zanieczyszczeń przekraczających normy ustalone dla ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni w Piechowicach. Wskazuje to na odprowadzanie ścieków z szamb z terenu wsi Dąbie do wód

⁸ Dz.U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655 ze zm.

⁹ Mierzowice, Gromadzyn, Cichobórz, Dąbie, Szczedrzykowice, Szczedrzykowice Stacja PKP, Motyczyn, Golanka Dolna oraz Chwałków

¹⁰ Dz.U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 ze zm.

gruntowych. Przypuszczenia te zostały wstępnie potwierdzone w wyniku czynności podjętych w czasie kontroli NIK przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego (PINB) w Legnicy. Oględziny 11 zbiorników bezodpływowych u właścicieli o największym poborze wody nie wykazały połączeń szamb do kanalizacji deszczowej, czy innych odbiorników wód powierzchniowych, ujawniły natomiast, że żaden z właścicieli kontrolowanych nieruchomości nie miał aktualnych badań potwierdzających szczelność posiadanych zbiorników na nieczystości płynne. PINB w Legnicy poinformował o wszczęciu postępowań, w czasie których właściciele nieruchomości zostaną zobowiązani do przedłożenia opinii sporządzonych przez osoby posiadające wymagane uprawnienia budowlane o stanie technicznym szamb. Po uzyskaniu tych opinii, PINB wyda stosowne decyzje mające na celu przywrócenie sprawności technicznej szamb, w tym szczelności.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Kontynuowanie działań w zakresie realizacji zadań przewidywanych do wykonania w ramach KPOŚK na obszarze aglomeracji Prochowice w zakresie budowy kanalizacji sanitarnej i modernizacji oczyszczalni ścieków dla zapewnienia ich zakończenia w przewidywanym terminie do końca 2013 r.
2. Dokonanie szczegółowej analizy w zakresie realizacji przez wszystkich właścicieli nieruchomości z obszaru Gminy Prochowice, gromadzących ścieki w zbiornikach bezodpływowych, obowiązku w zakresie wywozu tych nieczystości na oczyszczalnię ścieków w Prochowicach, celem wyeliminowania, we współpracy z Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w Legnicy, przypadków utylizacji tych odpadów w sposób niezgodny z wymogami ochrony środowiska, w tym poprzez odprowadzanie do wód podziemnych.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Panią Burmistrz w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

¹¹ uchwała Nr XXXIX/196/2006 z dnia 29 marca 2006 r. w sprawie wprowadzenia regulaminu utrzymania czystości i porządku Miasta i Gminy Prochowice

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Pani Burmistrz prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.